

POSTWAREX

De ultieme straf: het militair gerecht en de uitvoering van de doodstraf voor collaborateurs na de Tweede Wereldoorlog in België (1944-1950)

DUUR
15/12/2019 - 15/03/2022

BUDGET
293.351 €

PROJECT BESCHRIJVING

De bestraffing van de collaboratie na de Tweede Wereldoorlog was een van de grootste gerechtelijke operaties in de Belgische geschiedenis en heeft nog steeds een impact op de huidige Belgische samenleving, zoals blijkt uit het succes van de recente televisiereeksen over kinderen van de collaboratie en de talrijke boeken over dit onderwerp. Een sleutelcomponent van de bestraffing van de collaboratie was de executie van 242 personen die tussen 1944 en 1950 ter dood waren veroordeeld. Het was de grootste executie-operatie in de Belgische rechtsgeschiedenis: tussen 1830 en 1940 werden 79 personen terecht gesteld, wat betekent dat er in zes jaar tijd vier keer meer mensen werden geëxecuteerd dan in de 110 jaar voor de Tweede Wereldoorlog. Het is duidelijk dat deze 242 executies een historische uitzondering vormen in de evolutie van het Belgische rechtssysteem, te meer omdat er na 1950 geen enkele executie meer plaatsvond. Alleen om die reden verdient deze uitzonderlijke periode in de geschiedenis van het Belgische rechtssysteem diepgaand onderzoek. Deze executies waren bovendien de ultieme straf voor collaboratiemisdrijven. Verder gaven de 242 executies aanleiding tot intens maatschappelijke debat gedurende vele decennia en werden ze in bepaalde kringen gebruikt om mythes te construeren en om de legitimiteit van de manier waarop het militair gerecht omging met collaboratie in vraag te stellen. Sommige aspecten van deze groep van 242 werden reeds bestudeerd, waarbij gebruik werd gemaakt van de beperkte bronnen die destijds beschikbaar waren. De recente overdracht van de archieven van het militair gerecht aan het Rijksarchief maakt het nu echter mogelijk om de executies op een meer omvattende manier te onderzoeken. Daarbij kunnen nieuwe aspecten worden behandeld door verschillende types bronnen die door het militair gerecht werden geproduceerd te combineren. Door deze zaken grondig te contextualiseren en de besluitvormingsprocessen binnen het militair gerecht grondig te analyseren, zal een nieuw licht worden geworpen op: het strafrechtelijk onderzoek; de processen en gerechtelijke beslissingen; de adviezen van de auditeur-generaal aan het staatshoofd in het kader van de gratieprocedure die de uitvoering van de doodstraf had kunnen voorkomen en de executies zelf. Al deze aspecten zijn in detail gedocumenteerd in de archieven van het militair gerecht. Dit project bouwt verder op de inzichten uit recent onderzoek naar de toepassing van de doodstraf door de het militair gerecht tijdens de Eerste Wereldoorlog, na een lange periode waarin de doodstraf niet werd uitgevoerd.

Aangezien dit project beoogt mythes rond deze executies te deconstrueren, zal in het digitale platform Belgium World War II (www.belgiumwwii.be) een instrument worden ontwikkeld om aan het grote publiek, aan de hand van een selectie van bronnen, uit te leggen hoe beslissingen werden genomen over de uitvoering van de doodstraf, met inbegrip van alle relevante contextuele elementen en hoe het gerechtelijk systeem in de praktijk functioneerde. Daarbij zullen historische, juridische, criminologische en sociologische benaderingen worden geïntegreerd.

Bovendien zal het project bijdragen tot een beter begrip van de organisatie van de archieven van het militair gerecht door expliciete verbanden te leggen tussen de verschillende archiefcomponenten die door het militaire rechtssysteem werden geproduceerd. Tegen het einde van het project zal het Rijksarchief voor deze symbolisch belangrijke groep beschikken over een overzicht van alle archiefcomponenten die er betrekking op hebben. Dit kan als pilot dienen voor toekomstige studies over andere aspecten van de repressie en zal het begrip van de archiefpraktijk verbreden en de toegang tot archiefmateriaal vergemakkelijken.

POSTWAREX

De concrete output van het project bestaat uit : een workshop over de bronnen; een database met basisinformatie over alle uitgesproken doodstraffen; een wetenschappelijke monografie (peer-reviewed) over het militair gerecht en de doodstraf tijdens de repressie van de collaboratie na WO II; een Engels artikel voor een A-1 tijdschrift waarin de resultaten van het onderzoek worden samengevat; een artikel voor een archieftijdschrift over de organisatie van de archieven van het militair gerecht en een digitale publieksvertaling van de onderzoeksresultaten via de website Belgium World War II.

CONTACT INFORMATIE

Coördinator

Dr. Dirk Luyten
Rijksarchief
Operationale directie 4 CegeSoma
dirk.luyten@arch.be

Partner

Prof. dr. Stanislas Horvat
Koninklijke Militaire School
Gedragswetenschappen
Stanislas.Horvat@mil.be

LINKS

<https://www.cegesoma.be/en/project/brain-project-postwarex-started-2020-2022>